

श्री जुवन-मणि सद्वाचनमाला द्रष्ट

नम्र सूचन

इस ग्रन्थ के अभ्यास का कार्य
पूर्ण होते ही नियत समयावधि में
शीघ्र वापस करने की कृपा करें,
जिससे अन्य वाचकगण इसका
उपयोग कर सकें.

ન.કલંક મોતી

[૧૧૨ મોતીનો નવસેરો હાર]

: વ્યાખ્યાતા :

શ્રી. કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રી

‘વેદાન્તાચાર્ય’

‘કીર્તનાચાર્ય’

શ્રી જીવન-મણિ સદ્વાચનમાળા ટ્રસ્ટ
હડીભાઈના દહેરા સામે, દિલ્હી દરવાજા બહાર : અમદાવાદ.

૨
રૂપિયા

પહેલી આવૃત્તિ : ૧૯૬૧

સંગ્રાહક
શાંતિલાલ સાહેબાકર
સંપાદક
જયભિખુ

પ્રવક્તા :

શ્રી. કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રી, વેદાન્તાચાર્ય
'આતિથેયમ્' ડોક્ટર શેઠ : નડિયાદ

પ્રકાશક :

લાલભાઈ મણિલાલ શાહ
શ્રી જીવન-મણિ સદ્વાચનમાળા ટ્રસ્ટ
હડીભાઈના દહેરા સામે,
દિલ્હી દરવાન બહાર : અમદાવાદ.

અદ્રક :

દીપક પ્રિન્ટરી

જયંતિલાલ દોલતસિંહ રાવત
રાયપુર દરવાન પાસે, અમદાવાદ

શિખર પરથી સરતી શબ્દાવલિ સમી સરિતાઃ
કોઈ હૃદયકુંજમાં ગુલ ખિલવે કે ન ખિલવે, કોઈ પનિ-
હારીનો ઘડો ભરી દે કે ન ભરી દે, પણ તૃષાતુરની
આકંઠ તૃષા જરૂર ઝુઝાવે છે : વાતાવરણને સત્ત્વભર્યું
શીતલ અવશ્ય સરજે છે. વક્તાની વાણીનું-હરિકથા-
કીર્તનનું આથી વધુ સાર્થક્ય શું ?

શાસ્ત્રકારો કહે છે કે હરિરસ શ્રોતાનું કયાણુ
કરે કે ન કરે, અનુગ્રહબુદ્ધિવાળો વક્તા તો કયાણુને
અવશ્ય વરે છે !

કીર્તન કરતાં, કથાવાર્તા કરતાં આવાં અનેક
વિચાર-મૌકિકો સદા વેરાયા કરતાં. ખ્યાલ પણ ન
હતો કે એ સંધરાઈ જશે, ને મોતીની માળ બનશે.

હરિકૃપા વિના તરણું પણ હાલતું નથી. ભાઈ
સાઠંબાકરને હરિ-પ્રેરણા મળી ને એણે પોતાની છાયામાં
આ મોતી સંધરી લીધાં.

હરિકૃપા અબખ છે. સંધરેલાં મોતીને ઝવેરી

પણ મળ્યા. સાચાં-કાચાંની તપાસ કરી, સંપાદકે બન્યા
શ્રી. જયભિજ્જુ.

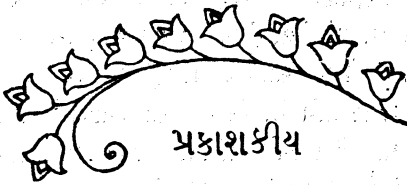
અને નિર્બલકો બલ રામ-એ રામે શ્રી. જીવન -
મણિ સહવાચનમાળા દ્રુષ્ટને આ કામ માટે પ્રેરણા કરી.
એણે આ ગ્રંથ રૂપી માળા ગૂંથી.

સરસ્વતી રસવતી બની.
ને શારદાબ્યાનો આ હાર
સહુ કાઢના ઉપકંઠે અર્પણ!

નડિયાદ

—કૃષ્ણશંકર

પ્રકાશકીય

શ્રી જીવન-મણિ સહવાચનમાળા દ્રશ્યના પાંચમા વર્ષના ત્રીજા પુસ્તક તરીકે ‘નકલક મોતી’ સાદર કરતાં અમને ધણો હર્ષ થાય છે.

હર્ષ થવાનું કારણ એ છે કે આ મોતીના ઝવેરી ગુજરાત અને ગુજરાત બહાર પોતાનાં શીલ અને પ્રજાથી પ્રખ્યાત, જાણીતા કીર્તનકાર પૂ. શ્રી. કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રી છે. તેઓનો પરિચય આપવો એ સૂરજ સામે દીપ ધરવા બરાબર થશે.

અમે પૂ. શાસ્ત્રીજીના પરિચયમાં હતા; ને એમની પ્રસાદી ગ્રંથસ્થ રૂપમાં આમ જનતાને મળે એવી ચાહના પણ હતી. પણ યોગ બાઝતો નહોતો. એવામાં જોગાનુજોગ ઉત્સાહી ભાઈ શ્રી શાંતિલાલ સાઠંબાકર એક દહાડો મળ્યા, ને એમણે પોતે કરેલા સંગ્રહની બે નોટો અમારી સામે ધરી !

નોટો અમે વાંચી, એમાં નરવું સોનું હતું. પણ ફૂલ-હાર બનાવવા માટે એમાં જરાક અદ્ધી-

કરણુ ને શુદ્ધીકરણુની જરૂર લાગી. જમાનો અતિ ઝડપનો છે. લાંબું લાંબું અને તેમાંય આવું સિંહણુના દૂધ જેવું ઠોસ સાહિત્ય વાંચવું આજના યુગને કંટાળાજનક લાગે છે. એ માટે સાગરમાંથી મોતીની શોધ થાય તેમ અમે—નોટોનાં ૪૦૦ પાનાંમાંથી આટલાં મોતીની ચૂંટણી કરી. એને નવેસર મહારી પૂ. શાસ્ત્રીજીની નજર તળે એ મોતીને મોકલી આપ્યાં.

પૂ. શાસ્ત્રીજી પાસે હમેશાં સમયનો અભાવ હોય છે. કીર્તનકાર તરીકેની એમની વાણીસુધા એમને દૂર દૂર પ્રવાસ કરાવે છે, એમાંથી એમણે સમય કાઢીને મોતીને ઝીણી આળણીમાં આળી નવાં જ રૂપ ને અનોખા જ રંગ આપી દીધા.

અને પછી મુદ્રણાલયને કામ સુપરત થયું. બનતી કાળજીથી, મોતીતું રૂપ ન ઝંખવાય તે રીતે એને સંભાળ્યાં, સવાર્યાં ને ગોઠવ્યાં. અને લાંબે ગાળે એ ગ્રંથ—હાર રૂપે વાચકો પાસે આવે છે !

આમાં ઝાઝા હાથ રળિયામણા બન્યા છે. એટલે કોનો આભાર માનવો અને કોનો નહિ, તે સમજાતું નથી. શ્રદ્ધેય શાસ્ત્રીજીના તો અમે સદાના ઓશિંગણુ છીએ, સાથે લાઠી શાંતિલાલ સાઠંબાકરના પણુ. સાથે સાથે શારદા મુદ્રણાલય, દીપક પ્રિન્ટરી ને

દિનિકસ ત્રિ. વર્કસના સહકાર વિના આવું કામ
ન થાત, એ આભારસહ સ્વીકારીએ છીએ.

—દ્રસ્ટીઓ—

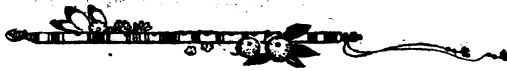
અમદાવાદ
શરદપૂનમ, ૨૦૧૭

લાલભાઈ મ. શાહ
ખાલાભાઈ દેસાઈ
(જયભિખુ)

૭

મૃત્યુંજય મોતી

એકદા ઢળતી સંધ્યાએ—

ખીલતા મોગરાની પરિમલે,

સાગર સમીપે જવાનું થયું !

ધન્યભાગ્ય સાંપડ્યું સાગર નીરખવાનું.

સાગર નિરવધિ હતો. એનો જલરાશિ અપાર હતો. એના ઉતુંગતુંગ જલતરંગો અનુપમ ગાન છેડી બેઠા હતા !

સાગરને કાંઠે બેઠો.

પગ પખાળ્યા, હાથે અંજલિઓ ઝીલી. પણ રે ! પડખે માછીમારની જાળો હતી !

જરાક વધુ દૂર ગયો.

નાની નાની નાવડીઓ આછેરાં નીરમાં પાસેથી સરતી હતી. પણ એ નાવડીના નાવિકો તુચ્છતાની શોધમાં હતા. ભૂખ્યું પેટ ભરવા અનેકને ભરખવા નીકળ્યા હતા. વેપાર એમનો અકલ્યાણનો હતો. પડોશ એવાનો કેમ પરવડે ? પ્યાજ કંઈ તુલસીની સંગે શોભે ?

જરાક એથીય વધુ દૂર સર્યો.

૮

સુદ્ધ પ્રવહણુ-જહાજ સાગરના તરંગો પર
લહેરાતું ચાલ્યું જતું હતું. હજારો યાત્રીઓ એમાં
ઘર જેવી સગવડ અને ઉત્સવ જેવો આનંદ માણી
રહ્યા હતા. અહોહો ! કેટલા બધા માણસો આ
જહાજ પર તરી રહ્યાં છે, ને મોજ માણી રહ્યાં છે !
હું પણ એના પર તરી રહ્યો.

મન એ પ્રવહણુનું પ્રવાસી બન્યું, પણ થોડી
વારમાં ખબર પડી કે આ તો બધો કલંકીનો ખેલ
છે. હજારમાં ધણા તો તાલી બળવનારા છે, ધણા
મનરંજન માણનારા છે, આત્માના સાધક અલ્પ
છે. ચાલ રે જીવ અહીંથી આવો !

એ વખતે આત્માએ આંગળી ચીંધી : ‘મહી’
પડ્યા મહાસુખ માણે, દેખણહારા દાઝે જો ને !’
દૂર એકા તમાશો દેખનારને કંઈ ન મળે. સાગરમાં
ડૂબકી માર, તો મોતી મળે ! સાચું પૌરુષ તો
સાગરમાં ડૂબકી મારવાનું છે. મોતને મૂડીમાં લઈને
નકલંક મોતી મેળવવાનાં છે.

મેં સાગરમાં ગોતું માર્યું, જોકે ગોતામારનો
કસબ નહોતો જાણતો તોય !

અંધકાર આંખને આવરી રહ્યો. પાછા ફર-
વાનું મન થઈ આવ્યું, મનમાં એમ પણ ઊગ્યું
કે આ મોતી વગર શું અધૂરું હતું ! પાછા વળો !

૯

જહાજ પર બેસી ઝાંઝ-પખાજ ફૂટવાં સારાં છે. માલ-
મલીદા ઉડાવવા મીઠા છે. આ ઉપાધિ ક્યાં વહેરી ?

પણ શ્રદ્ધા-શક્તિ વહારે ધાઈ ! કોઈ એ કહ્યું
મેતી મળશે તો મૃત્યુન્મય થવાશે !

ને શ્રદ્ધા-શક્તિના યજ્ઞે તળિયે જઈ પહોંચ્યો.
જઈ ને જોયું તો બધું ઝાકઝમાળ ! ઓહોહો ! શું
મેતીના ઢગ ! જતજતનાં મેતી ! ભાતભાતનાં મેતી !

પણ હું તો અદ્વૈતશક્તિ હતો. હાથ મારા
નાના હતા. ગળુ મારું થોડું હતું. મુજ ગરીબને
કંઠે શોભે એવાં ફક્ત થોડાંક મેતી લઈ આવ્યો.

આવીને માળા ગૂંથી !

ગૂંથીને કંઠે પહેરી !

રાત્રવાનું ભાગ્ય હોય એ જોઈ ને રાત્રે !

લાઘવાનું ભાગ્ય હોય એ ફરી સાગર-સમીપે
જાય. અનર્ગળ મેતી ત્યાં પડ્યાં છે. લાવે ને માળા
ગૂંથે ! અમે ખાતરી આપીએ છીએ કે અલીબાબાના
સમસમના દરવાજાનું ત્યાં જોખમ નથી, એ તો
અતરિયાની દુકાન છે.

અતર મળે કે ન મળે, જેવું જેનું ભાગ્ય ! સુગંધ
તો જરૂર જડશે, એટલી અમારી ખાતરી છે. માટે
એક ઘડી, આઘી ઘડી, આઘીમે પુનિ આધ-

—જયલિખ્યુ

નકલેંક મોતી

○

રામ

રામ એટલે સ્નેહ.

અયોધ્યા એટલે અવેર.

યુદ્ધ વિનાની કાયા અયોધ્યા.

જ્યાં પ્રેમ ત્યાં યુદ્ધ નહીં.

જ્યાં કામ ત્યાં રામ નહીં.

જ્યાં રામ ત્યાં કામ નહીં.

જ્યાં રામ (પ્રેમ) વસે ત્યાં અયોધ્યા હોય.

સ્નેહ હોય ત્યાં વેર ન હોય.

સ્નેહ-રામને જોયા એટલે જનક વિદેહી થયા.

રામ એટલે માનવતાનું ધામ.

રામ એટલે સર્વ સદ્ગુણોનો ગ્રામ.

રામ એટલે જ્ઞાન-વિજ્ઞાનનો વિરામ.

સીતા

સીતા એટલે સેવા.

સીતા એટલે સમાધાન વૃત્તિ.

સુનયના એટલે સમાન દષ્ટિ.

સુનયના-સમાન દષ્ટિ માતા જ્યાં હશે

ત્યાં સેવા-સીતા 'જન્મશે.

સમદષ્ટિ હશે ત્યાં ભક્તિ હશે,

ભક્તિ એટલે અનાસક્તિ.

પદ, પ્રતિષ્ઠા, પૈસામાં અનાસક્તિ.

અનાસક્તિપૂર્વક વિશ્વસેવા એટલે ભક્તિ.

સુનયનાને જ-અનાસક્તિને જનકવિદેહી વરશે.

લક્ષ્મણ

સુલક્ષણોથી સંપન્ન તે લક્ષ્મણ.
 મહાપુરુષો લક્ષ્મીસંપન્નને નહિ
 પણ લક્ષણસંપન્નને સાથે રાખે છે.
 એ માટે રામે લક્ષ્મણને સાથે રાખ્યા.
 લક્ષ્મણ એટલે શિસ્ત.
 રામ એટલે શીલ-સ્નેહ.
 શિસ્ત-વિનાનો શીલ, વિનાનો સ્નેહ એ જ મોહ.
 શીલ અને સ્નેહ શિસ્ત સાથે જ રહે.

ભરત

ખીજને ભાવથી ભરી દે તે ભરત.
ભલમનસાઈનો ભંડાર તે ભરત.

ભરત એટલે તપ.
તપ એટલે શ્રમ વિના મળતું ને હક્ક
વિનાતું સ્વર્ગ પણ ન લેવું.
ભરત એટલે વ્રત.
વ્રત એટલે કર્તવ્યરત.
ભરત એટલે આજ્ઞારત.

શત્રુધ્ન

શત્રુને હણે તે શત્રુધ્ન.

શત્રુ કોણ ?....

કામ, ક્રોધ, મદ, માયા, લોભ.

એ શત્રુને હણે તે શત્રુધ્ન.

સંતોષ અશાંતિને હણે.

સંયમ કામને હણે.

નમ્રતા મદને હણે.

શત્રુધ્ન એટલે સંતોષ ને સંયમ.

હનુમાન

હનુમાન એટલે રામરસાયણના ધન્વંતરી.

હનુમાન એટલે મન

હનુમાન એટલે અહ્યયર્થ.

અહ્યયર્થ વિના સેવક ન થવાય.

સેવક એટલે જ નિવિ કાર.

સેવક એટલે જ અપક્ષપાત.

અહ્યયર્થ હોય ત્યાંજ ભરત (ભક્ત) હોય-

જ્યાં શત્રુદ્ધન (વિષયોને હણનાર) હોય

ત્યાં લક્ષ્મણ હોય

દશરથ

દશરથ એટલે દશ ઇન્દ્રિયવાળો દેહરથ.

દશે દિશામાં પરાર્થે મોકલી આપે તે દશરથ.

દશરથ એટલે ધર્મકાય.

દશરથ એટલે સત્યની નિકષ.

દશરથ એટલે સ્નેહની સીમા.

દશરથ એટલે વચનની પ્રતિષ્ઠા.

દશરથ એટલે કુલધર્મ કીર્તિધ્વજ.

કૌશલ્યા સુમિત્રા કૈકેયી

કૌશલ્યા એટલે કૌમલતા
કૌશલ્યા એટલે કલ્યાણમયી મતિ,
નિર્દોષ રતિ, વિશ્વપ્રીતિ, કુલનીતિ.
કૌશલ્યા એટલે સહનશક્તિ.

સુમિત્રા સમાન રતિ-સરલતા.
સુમિત્રા સહકારવૃત્તિ—વિનિયોગ શક્તિ
સુમિત્રા સમતોલ બુદ્ધિ
સુમિત્રા અન્તર્મુખ વૃત્તિ
કૈકેયી કપટવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ, અસહિષ્ણુતા,
અસૂયા, કુસંગત-પ્રીતિ.
કૈકેયી (કઠોરતા-નિષ્કુરતા) નઠોરતા.

શબરી

શબરી એટલે શ્રદ્ધાની શિબિર.
શબરી એટલે સ્નેહની પરબ
શબરી એટલે સેવાની શિખા

સરયૂ

સરયૂ એટલે સ્નેહની કવિતા. સરયૂ સર્વના
હિતમાં સરે, વહે પણ કંઈક કદી ન કહે.
સ્નેહ-ભક્તિથી સદા સર્વા કરે તે સંરયૂ!
અયોધ્યા ને કોશલની વચ્ચે સરયૂ જ જોઈએ.

રામ-રાવણ

૧૦

સર્વને રાજ કરે તે રામ
રામ ખાનદાનીની ખાણ
રામ સ્નેહનો ખાગ.
રડાવે સર્વને તે રાવણ
અવગુણનો આકાર ને અભિમાનનો અવતાર—
એટલે રાવણ.
મોહનો ગઢ ને લોભનો શઢ એટલે રાવણ.
રામ પૃથ્વી પર અહંકાર હતા.
રાવણ પૃથ્વી પર અહંકાર હતો.

૧૧

રામ-સીતા

જ્યાં સ્નેહમૂર્તિ રામ હોય,
ત્યાં જ ત્યાગમૂર્તિ સીતા હોય.
રામ એટલે સમર્પણ અને
સીતા એટલે સેવા.
રામ એટલે સંતોષ અને
સીતા એટલે શાંતિ.
રામ એટલે આનંદનો અવતાર
અને સીતા એટલે તૃપ્તિ.
સેવાને સ્નેહ મળ્યો ને સ્નેહને
સેવા વરી એટલે સીતા-રામ પરણ્યાં.

બે આકાર-બે પ્રકાર

લોભના બે આકાર

હિરણ્યાક્ષ ને હિરણ્યકશિપુ.

પ્રથમ સંપ્રહવૃત્તિ, બીજી ઉપભોગવૃત્તિ.

તેનો ઉદ્ધાર કરવા વેદવરાહ અવતર્યા.

ત્યાગ એટલે વરાહ. લોભ ત્યાગથી જીતાય.

ત્યાગ, વૈરાગ્ય અને જ્ઞાન એ ત્રણના

અવતાર વરાહ, રામ અને કૃષ્ણ.

કામના બે પ્રકાર

એક રાવણ અને બીજો કુંભકર્ણ.

રાવણ એટલે કામથી અધીર ને આતુર

કુંભકર્ણ એટલે કાને ઉપદેશ શ્રવણે બધીર.

રામ કામને જીતવા જન્મ્યા.

કૃષ્ણ એટલે રામ. કામ વિરાગથી જિતાય

સંતો દિવ્ય દલાલ છે

સંતો દલાલ છે.

ભગવાન અને ભક્તને જોડી આપનાર છે.
ખીજને લાલ (માલદાર) કરે ને
પોતે નિમકહલાલ રહે તેનું નામ દલાલ.
સંતો કહે છે,

પગનો કાંટો સોયથી કઢાય.

આંખનો કાંટો જીભથી કઢાય.

કામનો કાંટો રામથી કઢાય.

કેઈના પાસેથી દલાલી ન લે પણ

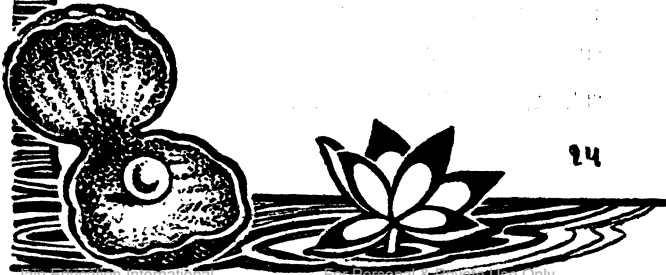
ભક્ત-ભગવાનનાં દિલને જોડી દે.

રામરસાયણુ

વિષય રસને કાપે ને
પીયૂષ આપે તે રામ રસાયણુ.
નય, અનુનય, પ્રણય આપે,
અવિનય, અભિનય, હવસ (વિષય) ને કાપે.
જેની પાસે રામ-રસાયણુ છે, તેની પાસે
દીનતા ને હીનતા રૂપી ભૂતપિશાચ કદી ન આવે.

ઉપાસના

વાસનાને વામે તે ઉપાસના.

વાસના વિષ છે.

ઉપાસના એને અમૃત કરે છે.

ભરદ્વાજ એટલે કાન. જ્ઞાનને ભરે.

યાજ્ઞવલ્કય એટલે જીભ. કીર્તન કરે.

બ્રહ્મવિદ્યા એટલે સરસ્વતી.

ભક્તિ મહારાણી એ ગંગા.

યમુના એ સેવા.

ધી એટલે બુદ્ધિ-વિદ્યા.

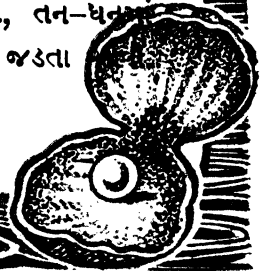
શ્રી એટલે સંપત્તિ,

ગૌતમ ઋષિ પાસે ઘણી ધી હતી પણ

ઘરમાં-જીવનમાં અહલ્યા હતી, તન-ધનમાં

આસક્ત બુદ્ધિ હતી. પરિણામે જડતા

અહલ્યાની શલ્યા થઈ ગઈ.

ભે આકાર

ક્રોધના ભે આકાર

શિશુપાલ અને દંતવક્ર.

શ્રીકૃષ્ણ ક્રોધને જીતવા આવ્યા.

ક્રોધ પ્રેમથી-જ્ઞાનથી જીતાય.

મરદ કોણ ?

મદદ અને મદદનની સાથે બાથ લીડે તે મરદ.

પર (પારકા) માટે, મરી જાણે તે મરદ.

મદદ કરી જાણે તે મરદ.

વચન માટે તન રદ કરે, પણ વચન ન
રદ કરે તે મરદ.

દંડકારણ્ય

માનવ-મન એ દંડકારણ્ય છે.

ત્યાં ઘણા દૈત્યો વસે છે.

તાટકા એટલે અવિધા.

સાચા સ્નેહી રામ વિના એનો નાશ ન થાય.

*

હિલ દંડકારણ્ય છે.

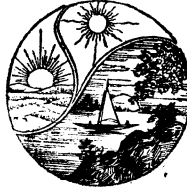
જ્યાં હુર્યુણ દૈત્યો વસે છે, ત્યાં

સીતા-રામ-લક્ષ્મણ સેવા-સ્નેહ-સદાચાર

પ્રવેશે ત્યારે હૃદય ઋષીકેશ બને

ને ઋષિ-મુનિઓ ત્યાં આવીને વસે.

મધુરો અંત

આરંભ ગમે તેવો હો, અંત મધુર હોવો
જોઈએ.

સવાર કે મધ્યાહ્ન ગમે તેવી હો-એની
ચિંતા ન કરો. સાંજનો અને જીવનનો અંત
મધુર હોવો ઘટે.

*

નલાવવું ને જીવનભર લાવવું એ મધુરો અંત.

જિગરમાંથી ગર ને ગરજ કાઢો તો,
જીવનનો અંત મધુર આવે.

યોગી

મનને બાળીને નહિ-મનને વાળીને જે
હવી જાણે તે યોગી.

*

મનને ન બાળે, પણ પ્રથમ બાળે,
પછી વાળે ન અખિલમાં રામ નિહાળે,
એ યોગી.

રામસંદેશ

સાચો સાહેબ કોણ ? સ્નેહ અને સિકાંત-
નો જેનામાં સુમેળ હોય તે.

*

રાવણનો સંદેશ-વિષયાનુરાગ-ભોગ.
ફળ શું ? શોક, ગ્વાનિ, હાર ને વિનાશ.
રામનો સંદેશ-શુણાનુરાગ ને ત્યાગ.
ફળ શું ? આનંદ, ઉદ્ધાર, હર્ષ ને વિજય.
રામસંદેશ-‘જીવજો જિવાડવા.’

સાચી કલા

સાચી કલા ને સાચું કાવ્ય કયું ?
કામને રામના રૂપમાં ફેરવી નાખવા કરમાં
કલમ લે ને આલમને આનંદ દે તે.
મહર્ષિ વાલ્મીકિએ કલમ હાથમાં લીધી,
અને વિશ્વના કામને રામ બનાવ્યો.
આ કવિ, આ કલા, આ કાવ્ય.
સાચી કલા એટલે સૌના થવું—સોનાના
ના થવું.

ભક્ત કોણ ?

ભક્ત એટલે ભગવાનનું જિગર.

ભગવાનને શીખ દે !

જીવનથી જગતને શીખ દે !

જાતે ભોખ લે

પણ

કદી ભીખ ન લે.

એ ભક્ત કે જે

ભયથી પર, ભદ્રું કરવામાં તત્પર

ને ભોગ-રાગથી પર.

ઈંટ ને ઇમારત

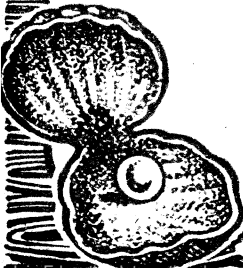
માનવ ઇમારત ચણે છે, એમાં ઇશ્વર
ઈંટ ઉપાડે પણ છે, ઇંટ ઉખાડે પણ છે.

મોટે ભાગે ઇંટ ઉપાડે છે, પણ જો ઇંટમાં
ઈમાન નથી તો ઉખાડે પણ છે !

કર્તાવ્ય ઇમારત છે. સહકાર ઇંટ છે.

શત્રુને ઘેર ન જવું એમ નીતિ કહે છે.
પ્રીતિ કહે છે કે શત્રુને મિત્ર બનાવી જીવી જવું.

*

દરિદ્રતા મનમાં છે

ભક્તિની કચારીમાં ચારીનાં વારી જોઈએ.
નહિ ખારી કે નહિ છટકખારી :

*

જરૂર કરતાં ઝાઝું ચાહે તે દરિદ્રી.

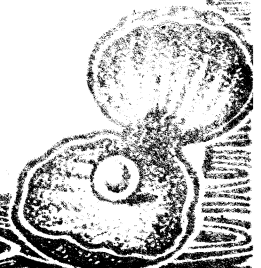
જરૂર કરતાં વધુ સંઘટે તે દરિદ્રી.

ધનહીન દરિદ્ર નથી,

પણ તૃપ્તિ વિનાનો શ્રીમંત દરિદ્ર છે.

દરિદ્રતા દિલમાં વસે છે, દ્રવ્યમાં નહીં.

દારિદ્ર એટલે અસંતોષ.

સંસાર સમુદ્ર-ઘર મગર

સંસાર સમુદ્ર છે.

ઘર મોટો મગર છે.

ઘર-મગર ગળી ન જાય માટે સતત
પ્રવૃત્તિશીલ રહેવું.

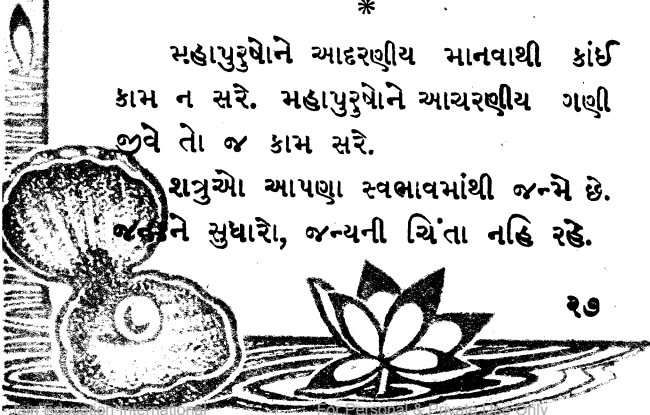
*

મિજબાની અને મહેરબાની ચાહનારે
મિજબ હેકાણે રાખવો.

*

મહાપુરુષોને આદરણીય માનવાથી કાંઈ
કામ ન સરે. મહાપુરુષોને આચરણીય ગણી
જીવે તો જ કામ સરે.

શત્રુઓ આપણા સ્વભાવમાંથી જન્મે છે.
જન્મને સુધારો, જન્યની ચિંતા નહિ રહે.

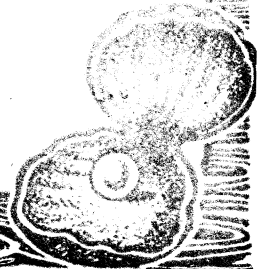

યૌવન કેનું ?

નિત્ય કામ કરનારનું નિત્ય યૌવન છે.

નિત્ય નિષ્કામ, નિત્ય શ્રુવાન

સાત્ત્વિકતાના ઉપવનમાં, સંયમના વનમાં,
સંતોષના જીવનમાં નિત્ય યૌવન વસે છે.

ઐ માળ

આરોગ્ય અને આયુષ્ય
જીવન ઈમારતના
ઐ માળ છે.
સંતોષ ને સંયમ રૂપી સિમેન્ટ
એમાં નહિ હોય
તો બંને માળ હલમલી જશે.

*

પ્રમાણિકતા વિના પરમાત્માનો પક્ષપાત
મળતો નથી.

સંગશ્રેષ્ઠતા

જન્મ-શ્રેષ્ઠ

કર્મ-શ્રેષ્ઠ

ભતિ-શ્રેષ્ઠ

સંગ-શ્રેષ્ઠ

આ ચાર શ્રેષ્ઠતાઓમાં
સંગશ્રેષ્ઠતા હશે તે
બાકીની બધી શ્રેષ્ઠતા
આપોઆપ આવી મળશે.

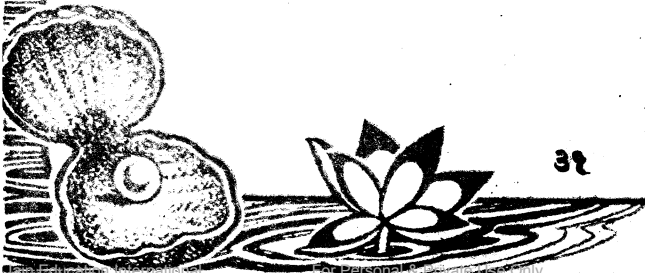

ભૂખ્યા શ્રીકૃષ્ણ

સંપત્તિવંત શ્રીકૃષ્ણ સદાય ભૂખ્યા હતા.
સુદામાજીના તાંદુલ-પરસેવાનું અન્ન ખાઈને
તૃપ્ત ને પ્રસન્ન થયા.

શ્રીને, ધીને સદાય ભૂખ હોય છે.
શ્રમ, સંતોષ ને સ્વાશ્રયને
સદા વ્રત હોય છે.

દષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ

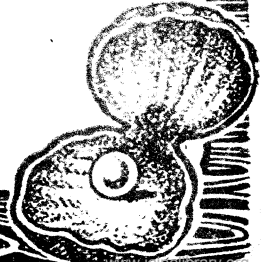
દ્વેષમાં પણ દષ્ટિ કારણ છે.

સ્નેહમાં પણ દષ્ટિ કારણ છે.

જેવી દષ્ટિ રાખશો તેવી સૃષ્ટિ સરખાશે.

દષ્ટિમાં દોષ તો દુનિયા દોષમય લાગે.

દષ્ટિમાં ગુણ તો દુનિયા દેવમય લાસે.

ભગવાનની બે આંખો

સત્-ઋત ભગવાનની બે આંખો છે.

સત્ એટલે સમદર્શન. જીવમાત્ર તરફ સમદષ્ટિ
ઋત એટલે સુનૃતા વાણી.

પ્રેમ અને પરાપકાર એ બે પરમાત્માની આંખો.

શ્રુતિ ને સ્મૃતિ બે ઇશની આંખો.

અનાગ્રહી-અસંગ્રહી

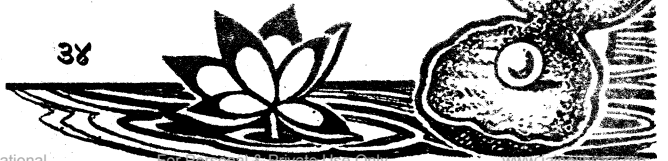
અનાગ્રહી અને અસંગ્રહી કદી દુઃખી ન થાય.

અનાગ્રહીને સાચું તે મારું.

અસંગ્રહીને સૌને આપ્યું તે મારું.

અનાગ્રહ વિશ્વપ્રેમથી આવે.

અસંગ્રહ વિભુ-વિશ્વાસથી આવે.

લેગાં રહે તે ભાગ્યશાળી

લેગાં રહેવું એટલે ભાવ-નગરમાં વસવું,

પણ ભાનવગરનાં ન રહેવું.

લેગાં રહે તે ભાગ્યશાળી.

સુખ-દુઃખ સદા વહેંચીને ખાય.

કદાચ લેગાં ન રહી શકે, તો ન સહી,

પણ લડે નહિ. અંતર મૈત્રી રાખે.

મૈત્રીની મજા ઓર છે.

કદાચ મૈત્રી ન સાધી શકે, તો ન સહી,

દ્વેષ ન કરે.

એક ખીજાનું ભૂંડું ન તાકે.

પ્રેમ કરશે તે આખરે જીતશે.

દ્વેષ કરશે તે આખરે હારશે.

દ્વેષ દાનવનું રૂપ છે.

પ્રેમ પ્રભુનું રૂપ છે.

માતા ને પિતા

લાયક પર પ્રેમ કરે તે પિતા.
નાલાયક પર નેહ વરસાવે તે માતા.

બાળકને જન્મ આપે છે,

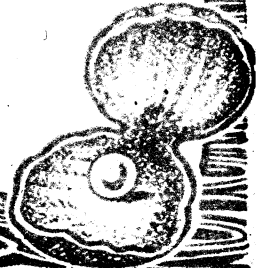
માટે માતા બ્રહ્મા છે !

બાળકને પોષે છે,

માટે માતા વિષ્ણુ છે !

બાળકના દોષોનો નાશ કરે છે,

માટે માતા શંકર છે.

માતા ને પત્ની

પત્ની લક્ષ્મી છે.

માતા મહાલક્ષ્મી છે.

મહાલક્ષ્મી-માતા, દળણાં દળીને
પણુ પુત્રને પાળે.

લક્ષ્મી-પત્ની, પતિદેવ રળી
લાવે તો પ્રમોહ પમાડે.

માતા, પિતા, પત્ની પ્રેમનાં પ્રતીકો છે
પ્રભુ પ્રેમનો પારાવાર છે.

પીડા ને પીયૂષ

મહાપુરુષોનો વિષાદ
જગતનો અમૂલ્ય પ્રસાદ છે.

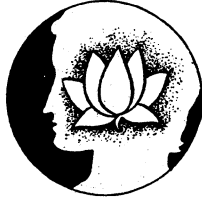
મહર્ષિ વાલ્મીકિના અંતરમાં વિષાદ
ન થયો હોત તો—

જગતને રામાયણ ક્યાંથી લાઘત ?
મહર્ષિ વ્યાસના અંતરમાં વિષાદ
ન થયો હોત તો—

જગતને ભાગવત ક્યાંથી લાઘત ?
મહારથી અર્જુનના અંતરમાં વિષાદ
ન થયો હોત તો—

જગતને ગીતાપ્રસાદ ક્યાંથી સાંપડત ?
પુણ્યાત્માઓ પીડા અનુભવે છે,
ત્યારે એમાંથી પીયૂષ પ્રસવે છે.

બુદ્ધિ ને હૃદય

બુદ્ધિ સંપાડે. હૃદય જિવાડે.
બુદ્ધિ કમાય. હૃદય વરસી જાય.

બુદ્ધિ તર્ક કરે.
હૃદય તરત દે.

બુદ્ધિ સમૃદ્ધિને વરે.
હૃદય શુદ્ધિને વરે.
બુદ્ધિમાં જ્ઞાન વસે.
હૃદયમાં ભગવાન વસે.
બુદ્ધિમાં માન રહે.
હૃદયમાં ઈમાન રહે.

ઈશ્વરનો જન્મ

માનવ તો ઈશ્વર-સ્વરૂપ સુ-દર્શનનું દર્પણ છે.

માનવ ઈશ્વરનો વિશ્રામ સૂઠ ઘાટ છે.

માનવમાં માનવતા મહેકતી રહે

માટે ઈશ્વર જન્મ લે છે.

ઈશ્વરના અંતરમાં વિષાદ જાગે છે

ત્યારે અવતાર ધરે છે.

ઈશ્વર પીડે તો પીયૂષ લાધે.

મહાયુરુષો વિપન્ન ન થાય તો,

જગત સંપન્ન ન થાય.

હૃદય ને સુવર્ણ

માત્ર સંપત્તિ રાવણ સરજશે.

માત્ર દોલત દાનવ સરજશે.

ફક્ત ર્નેહ રામ સરજશે.

સુવર્ણ કલહ છે.

હૃદયે સુલેહ છે.

રાવણ કલહને વર્યા, કુલ તારાજ કર્યું.

રામ સુલેહને વર્યા, વિશ્વને રાજ કર્યું.

રાવણ પાસે સોનું ભર્યું હતું, પણ હૃદય
સૂનું હતું. રામ પાસે સોનું ભર્યું નહોતું,
પણ હૃદય ભીનું હતું.

રાગનો ત્યાગ

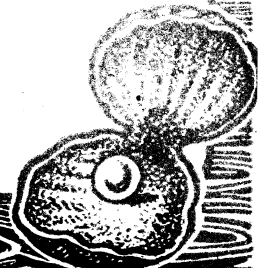
રાગના ત્યાગ વિના
અંતરની આગ ઓલવાતી નથી.

વસ્તુના ત્યાગથી આગ નથી ઓલવાતી, પણ
વસ્તુ પરના રાગના ત્યાગથી ઓલવાય છે.

રાગનો ત્યાગ એજ વિરાગ.

રાગના ત્યાગની બીતર તેજનો ચિરાગ છે.

રાગના ત્યાગમાં રામનો અનુરાગ છે.

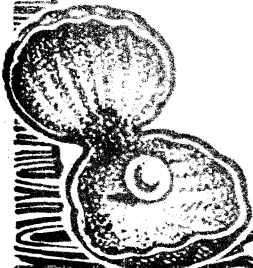

પ્રમાણિકતા

મણિ, માણેકચ, મોતીથી પણ મોંઘી તે
પ્રમાણિકતા.

જિંદગીની લહાણ પ્રમાણિકતા.
પ્રમાણિકતાની પ્રપા-પરણે પ્રભુતા આવે;
પ્રભુ પણ પાણી પીવા આવે.
પ્રમાણિકતા પ્રભુથી પણ મહાન છે.
પ્રણામ પ્રમાણિકતાને મળે છે.
પ્રમાણિકતા પરમ તત્ત્વ છે-પરમાત્મા છે.

ભક્તિ

પ્રભુ કહે છે,

હું માત્ર અમીરને જ સુલભ નથી, હું
માત્ર જ્ઞાનીને જ સુલભ નથી, હું માત્ર
ભક્તને જ સુલભ નથી, હું માત્ર નૃત્યકારને
જ સુલભ નથી, પણ હું રંકને પણ સુલભ
છું, ને ફકીરને પણ સુલભ છું.

—કારણ કે ભક્તિની સંપત્તિ મેં સહુને
આપી છે; અને એથી; હું ખરીદાઈ શકું છું.

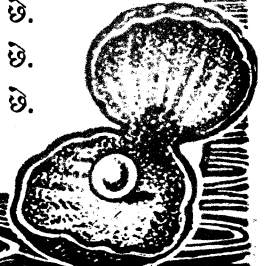
ભક્તિ મારો શૃંગાર છે.

ભક્તિ મારો અલંકાર છે.

ભક્તિ મારું સદાવ્રત છે.

ભક્તિ મારી સખાવત છે.

ભક્તિ મારી અનામત છે.

નમે તે ગમે .

વંદન ચંદન કરતાં શીતળ છે.
 ચંદન કપાળને ઠંડું કરશે,
 વંદન હૃદયને ઠંડું કરશે.
 પ્રભુ-પિતા પણ આ રીતે પ્રસન્ન થાય છે.
 નમવું એટલે નિમકહલાલ થવું.
 નમવું એટલે નમ્ર થવું.
 નમવું એટલે નીતિમય થવું.
 સંસ્કાર હશે તેને નમસ્કાર ગમશે.
 ભણેલો દીકરો સંપત્તિ, હાર, શાલ,
 મેવા-મીઠાઈ લાવી આપને ધરશે, તેથી આપનું
 હૃદય નહિ ઠરે-પણ પિતા તરફ આદર રાખશે,
 નમસ્કાર કરશે, તો પિતાનું હૃદય ઠરશે.

જ્ઞાન અને ક્રિયા

જ્ઞાન વિનાની ક્રિયા કબ્ટ આપે છે.

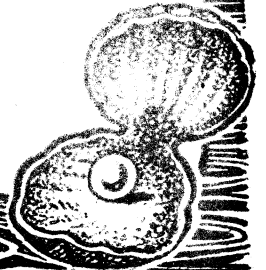
જ્ઞાનના સંયોગવાળી ક્રિયા તારે છે.

પ્રેરણા મહાપુરુષોના ચરણમાંથી મળે છે.

જ્ઞાન અને ક્રિયા એ બે મહાપુરુષોનાં ચરણ છે.

જ્ઞાન એટલે જાણવું નહિ-પરંતુ જીવવું.

ક્રિયા એટલે કરવું એમ નહિ, અનાસક્ત થવું.

દયનીય ને દંડનીય

પૂજ્ય તરફ ઉપેક્ષા અને અપૂજનીય તરફ પૂજા-ભક્તિમાર્ગના એ દોષો છે.

સાધન ન હોય તેવો માણસ ધર્માચરણ ન કરી શકે, તો દયનીય છે.

સાધન હોવા છતાં માણસ ધર્માચરણમાં શિથિલતા કરે, તો દંડનીય છે.

અક્કલશૂન્ય દયનીય પરંતુ

ચારિત્ર્ય શૂન્ય દંડનીય.

ભૂલો પડેલો દયનીય, પણ

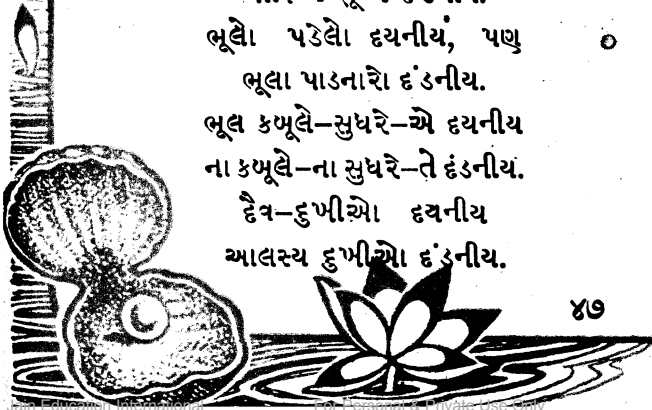
ભૂલા પાડનારો દંડનીય.

ભૂલ કબૂલે-સુધરે-એ દયનીય

ના કબૂલે-ના સુધરે-તે દંડનીય.

દૈવ-દુષ્ટીઓ દયનીય

આલસ્ય દુષ્ટીઓ દંડનીય.

ઁ પ્રકારની જલ

માનવીને ઁ પ્રકારની જલ છે-
તોતડી અને તોછડી

જલ તોતડી હશે, તો અંતરની વાત
કહી શકશે નહિ.

જલ તોછડી હશે તો વાત કોઈના અંતર-
માં રહી શકશે નહિ.

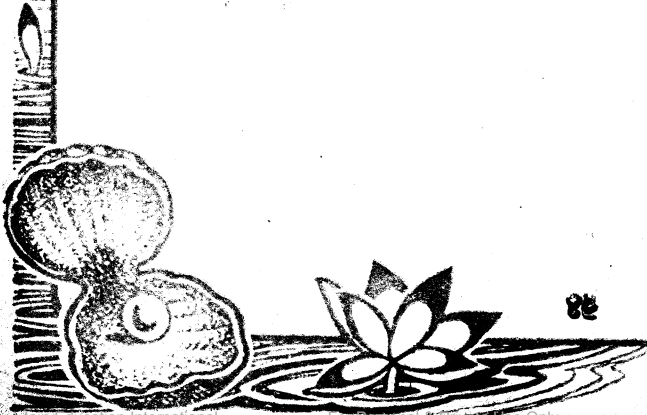
માનવ જલ આપીને પણ જશ નહિ
ઁળવી શકે, પણ જલ આપીને જશ લઈ શકશે.
સર્વ રસ ને સર્વ યશ જલથી લઈ શકાય છે.

બધુંય વંધ્ય

સત્સંગ વિનાની કાયા વંધ્ય !
દયા વિનાની આંખ વંધ્ય !
દાન વિનાનું દ્રવ્ય વંધ્ય !
સંતોષ વિનાની સંપત્તિ વંધ્ય !
સેવા વિનાના હાથ વંધ્ય !
સન્માર્ગે ગયા વિનાના યગ વંધ્ય !
સ્વાધ્યાય વિનાનો દિવસ વંધ્ય !

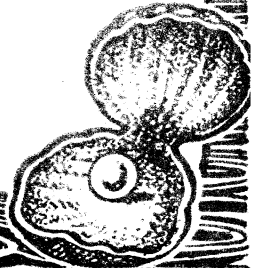

કાપનારનું પાણુ કદ્યાણુ

કસ્તૂરી તેના ટુકડા કરનાર છરીને
સુગંધિત બનાવે છે.

સુખડ તેના ટુકડા કરનાર કુહાડીને
સુગંધિત બનાવે છે.

કાપનારનું પાણુ કદ્યાણુ કરનાર
અને તેને સુગંધિત કરનારને
વંદન !

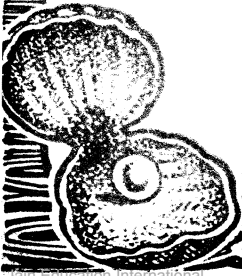

દિલ અને દ્રવ્ય

અન્યના ઉપદ્રવે જે દ્રવે તે
સાચું દિલ અને સાચું દ્રવ્ય.

સંતો પાસે પરમાત્માએ દિલ મૂક્યું છે.
સંપન્ન પાસે પરમાત્માએ દ્રવ્ય દીધું છે.

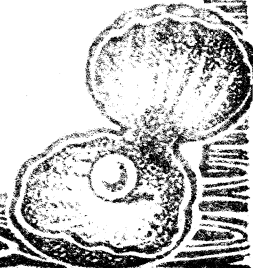
પ્રસંગ પડે દ્રવે એનું નામ દિલ.
પ્રસંગ પડે દ્રવે એનું નામ દ્રવ્ય !

વિજ્ઞાન

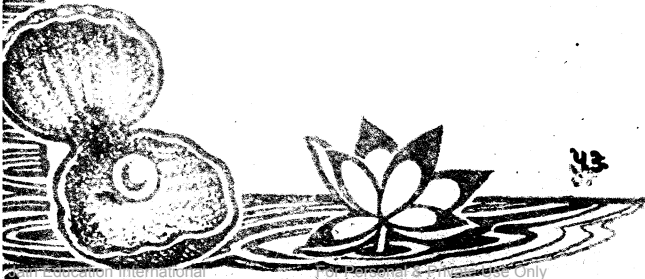
વૃત્તિમાંથી ને અંતરમાંથી જડતા ટાળે
અને સારી જાગૃતિ લાવે
એ સાચું વિજ્ઞાન.
વૃત્તિમાં જડતા જાગૃત કરે,
વર્તનમાં વિષ પેદા કરે,
એ વિજ્ઞાન શાનું ?
એનું નામ તો અજ્ઞાન !

ભૂલભુલામણી

વનની ભૂલ-ભુલામણી સારી
યોવનની ભૂલ ભુલામણી ભયંકર !
વનમાં કદાચ રસ્તો ખતાવનાર મળે,
યૌવનમાં કોઈ રાહ ખતાવનાર ન મળે,
અને કદાચ મળે તો ન ગમે !

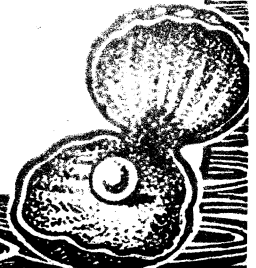

દિવ્ય રસાયણ

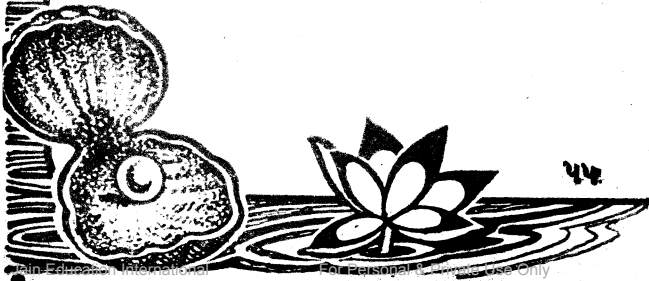
સાહિત્ય, સંગીત અને કળા
માનવના કંદર્પને દૂર કરી
દિવ્ય બનાવનાર રસાયણ છે.

આધિ, વ્યાધિ ને ઉપાધિ

મનોનિગ્રહ મુક્તિનું મહાન સાધન છે.
આધિને રહેવાની જગ્યા મન છે.
વ્યાધિને રહેવાની જગ્યા તન છે.
ઉપાધિને રહેવાની જગ્યા ધન છે.
અધી પવિત્રતામાં ધનની પવિત્રતા
ઉત્તમ છે.

સંદેહ અને સ્નેહ
 સંદેહ સ્નેહ થવા દેતો નથી.
 સંદેહ સ્નેહનો શત્રુ છે.
 સ્નેહના સંરક્ષણ માટે સંદેહ દૂર રાખો.
 બે દેહ વચ્ચે ને બે સ્નેહ વચ્ચે
 સંદેહની દીવાલ ખડી ન કરો.
 સ્નેહ ન કરો તો ચાલશે,
 સંદેહ કરશે તો નહિ ચાલે.
 સંદેહના દરિયામાં સમર્થો પણ ડૂબ્યા છે.
 વિશ્વાસને કિનારે કલ્યાણધામ છે.
 નિશ્ચયની નૌકામાં બેસો.
 સંદેહ, મોહ ને ભ્રમના દરિયામાં

૫૬

વિપ્ર ને વિદ્યાર્થી

વિપ્ર અને વિદ્યાર્થી
ચિંથરેહાલ દશામાં પણ ચિત્ત પ્રસન્ને રહે.

જાપ

જે જાપ આપે તે
જેનાથી જાપ વળે તે જાપ.
જાપ ન વળે અને અજાપો રહે,
તેનું નામ જાપ નથી.

૫૮

મધુકર યોગ

યતિ ન થઈ શકે તો વ્રતી થાઓ.
વ્રતી થવા ગુણમાધુકરી એકડી કરો.

એક નોંધપોથી રાખો.

નામ 'મન-મરાલ' રાખો.

સહુ સગાંસ્નેહી ને ઓળખીતાનાં
ખાતાં પાડો.

સહુના સદ્ગુણની નોંધ કરો.

અવગુણ તરફ નજર ન કરો.

સહુના ઉપકારોની યાદી રાખો.

તેમણે કરેલ મદદની નોંધ કરો.

આ ગુણયોગ-મધુકર યોગ

પ્રેમયોગનો પાઠ કરો !

લોભરૂપી કોઠ

લોભરૂપી કપાળનો કોઠ
ધનના ચંદનથી જ બાય.
ત્યાગના સૌંદર્યને, ચારિત્રના સૌંદર્યને
વિદ્યાના માધુર્યને
સર્વ ધર્મોને
નાશ કરનાર લોભ છે.

હરિ કોણુ ?

માત્ર હુઃખ કે કલેશને હરે તે
હરિ નહિ, પણ હુઃખનાં કારણોને
હરે તે હરિ.

હુઃખો માનવકૃત છે, ઇશ્વરકૃત નથી.
હુઃખો ઉત્પન્ન કરવાની વૃત્તિ
ન થાય, તે માટે ઇશ્વરને ભજો !
મન હરે, ચિત્ત હરે, હૃદય હરે
તે હરિ.

અંતઃકરણમાં અંતર્યામી વસે
તો અનુચિત સંકલ્પ દૂર થાય.
સંકલ્પનું ઉત્પત્તિસ્થાન અંતઃકરણ.
અંતઃકરણ પરમાત્માના વાસવાણું
બને તો હુઃખ શાનું રહે ?

૬૨

ચતુર્ભુજ

માનવ પાસે બે હાથ છે—
અર્થ અને કામ.

કામને તપથી શુદ્ધ કરે.
અર્થને દાનથી શુદ્ધ કરે.

અર્થ અને કામરૂપી બે હાથ સાથે
ધર્મ અને મોક્ષરૂપી બે હાથ ઉમેરાય
તો માનવી ચતુર્ભુજ બને.

માનવ ઈશ્વર બને !

હુઃખ હુલ્લ છે

સુખ સુલલ છે, હુઃખ હુલ્લ છે.

હુઃખ સ્વમાની છે.

વિના આમંત્રણે એ આવતું નથી.

માનવ જ્યારે હુઃખને વખાણે છે,

ત્યારે તેનું રૂપ વધે છે—તેજ મળે છે.

હુઃખ ફર કરવાની ચાવી

હસતું મુખડું રાખવું તે છે !

વેદનાની વેદીમાંથી વેદાંતનો

વિવેક જન્મે છે.

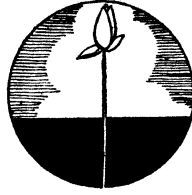

જીવનકુનેહ

નિઝહવિનાનો સંઝહ નિરર્થક છે.
 સંઝહ કરવાની કળા મધમાખી પાસેથી શીખો.
 મધમાખી ગુલાબ પર બેઠી,
 મધુ લીધું. હું ખુશી થયો.
 મધમાખ આમ્રમંજરી પર બેઠી,
 મધનો સંચય કર્યો, હું ખુશ થયો.
 પણ મધમાખ લીંબડાની લીંબોળી પર બેઠી,
 ચોર પર બેઠી, કુટજ-કડાછાલ-ઈંદ્રજવ
 પર બેઠી, અને મધનો સંચય કર્યો,
 મધમાખને મારું અંતર નમી પડ્યું !
 કટુતામાંથી પણ મિષ્ટતા મેળવનારી
 મધમાખ ! અપૂર્વ તારી જીવનકુનેહ
 મધમાખને જોઈ માનવ કંઈ શીખે

અવગુણ વિનાનો ગુણ

સૌ સદ્ગુણ સંપાદન કરવાની
કોશીશ કરવા કરતાં
અવગુણ વિનાનો એક ગુણ
પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન કરો !

૬૫

કાળ કૂર કે શૂર

કાળ કાળનું કામ કયે જાય છે.
 એ રંક કે રાયને જોતો નથી.
 કાળ કદી કોઈને માટે થોભતો નથી.
 કાળને કૂર કહું કે તેની કર્તવ્યનિષ્ઠાને વખાણું!
 છરાને મજબૂત રીતે પકડનાર સૈનિકને
 નિષ્કુર કહું કે કર્તવ્યનિષ્ઠ કહું?
 કૂર કહું કે શૂર કહું?

કાવ્ય, કળા અને કલમ

વિકરાળ કાળને કલ્યાણરૂપે-શિવરૂપે
આલેખવા કવિઓએ કલમ હાથમાં લીધી.
તે કળા, તે કલમ ને તે કાવ્ય !

કામને રામના રૂપમાં ફેરવી નાખવા
વાલ્મીકિએ કલમ હાથમાં લીધી, ને કામને
રામ બનાવ્યો તે કળા, તે કલમ ને તે કાવ્ય !

વિકરાળ કાળને કલ્યાણરૂપે-કૃષ્ણરૂપે
આલેખવા ભગવાન વ્યાસે કલમ હાથમાં
લીધી અને શિશુપાલ-કંસરૂપ કાળને કૃષ્ણ
બનાવ્યો તે કળા, તે કલમ ને તે કાવ્ય !

હૃદય અને બુદ્ધિ

બુદ્ધિને ઘણી વખત અહય અને
નાસ્તિક થવાનું મન થાય છે, ત્યારે
હૃદય તેને સહય અને આસ્તિક રાખે છે.

કાયા કચ્છપ છે.

મસ્તક એ શેષ છે.

શેષમાં પ્રકાશ હોય છે-મણિનો.
પણ હૈયું છે માટે મસ્તકની કિમત છે.
હૈયું બંધ. હાટી ફેધલ. બધું ફેધલ-બંધ!

સાષ્ટાંગ

કાયાના નહિ-કાળજના
સાષ્ટાંગ કરતાં શીખો.

કાયદાથી ને કાયાથી સાષ્ટાંગ કરતી
વખતે કાયા અને કાળજી ઊંચાં રહે છે.
પ્રેમથી સાષ્ટાંગ કરતી વખતે
કાયા અને કાળજી બેય નમે છે.

માનવતાનો કિલ્લો

મર્યાદા-એ માનવજીવનનો
પૃથ્વી અને સ્વર્ગ વચ્ચેનો
સ્વર્ગ અને મોક્ષ વચ્ચેનો
મહાન સેતુ છે.
મર્યાદા માનવતાનો કિલ્લો છે.

સેવક અને સાહેબ

સ્નેહનો ને સિદ્ધાંતનો
સુમેળ કરે તે સાહેબ.

સેવક કમળ જેવો રહે, જો
સાહેબ ઢિવાકર જેવો રહે તો.

પરિમિત પદાર્થોથી જીવતાં શીખો.
તો પદાર્થો સોંધા થશે,
તો માનવ મોંઘો થશે.

રામ-સાહેબ

સ્નેહ અને સિદ્ધાંતનો મુખેળ એ રામ.

સ્વભાવથી દીન હોય,

જાતિથી હીન હોય,

ક્રિયાથી મલિન હોય,

તેને મુઘારે તે શીલ.

તે કૃપા. તે રામ. તે સાહેબ.

નિશ્ચયની નૌકા

નિશ્ચયની નૌકામાં બેસો !
સંદેહ, મોહ ને બ્રમના
દરિયા તરી જવાશે.

મળ અને પ્રકાશ

કોઈની પણ નિંદા ન ગમે,
એ કાનનો પ્રકાશ.

કોઈને જોઈને વિકાર ન થાય,
એ નયનનો પ્રકાશ.

કોઈની પણ નિંદા ન કરાય
એ જીભનો પ્રકાશ.

અસત્ય એ વાણીનો મળ છે.

પ્રપંચ એ ચિત્તનો મળ છે.

નિંદા એ મનનો મળ છે.

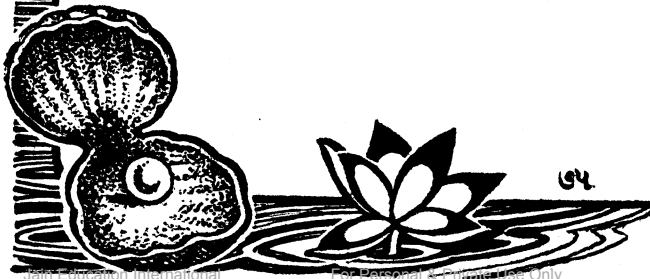
વિકાર એ અંતઃકરણનો મળ છે.

મહાન થવાની ચાવી

મહાન થવું હોય તો
માન-અપમાનની રેટી
ગળે ઉતારી જાઓ !
મહાન થવાની આ ચાવી છે.
અંગનો આનંદ નહિ, પણ અંતરના
આનંદની ઈચ્છા રાખો !
સેવક થા ! બધા આનંદ તારા
ચરણમાં-આચરણમાં આવી જશે.

ખિંદુમાં સિંધુ

અમૃતના ખિંદુ કરતાં
અનુભવનું ખિંદુ શ્રેષ્ઠ છે.

જે અનુભવનું જ્ઞાન આપે છે, તે
જગતને પોતાનાં પચાસ કે સો
વર્ષનું દાન આપી જાય છે.

અનુભવના એક ખિંદુ પાછળ
જીવન-સુખનો સિંધુ છે.

બાળક ને પરમ હંસ

રિસાય અને રમે એ બાળક.

મણિ અને ક્ષણી

ઝેયને હર્ષ કે ભય વિના પકડે તે બાળક.

મણિ અને ક્ષણીને સમાન લેખે

તે સંત-પરમ હંસ.

જીભ અને આંખ

બોલવાનું બહુ કામ આંખ
થોડામાં પતાવી દે છે.

આંખ ઓળખાણ રાખતી હોય તો
જીભથી ઓળખાણ તાજી કરવાની
જરૂર નથી.

ઉત્તમ પુરુષનો ક્રોધ અદ્યજીવી હોય.
મધ્યમ પુરુષનો ક્રોધ બે ઘડીનો મહેમાન.
હેવાનનો ક્રોધ દિન-રાત ગૂંચા કરે.

કોઈની પણ મહેરબાની અને
મિજબાની ચાહતા હો તો
મિજબાને મિજબાનમાં-કાષ્ટમાં રાખો.

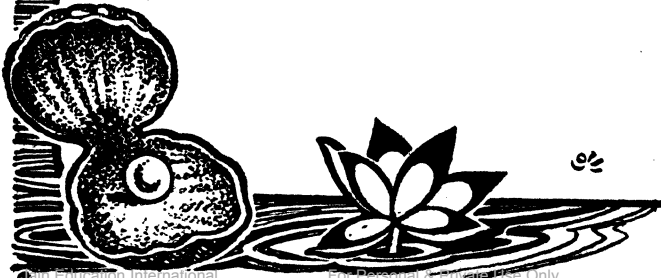

સાચા અલંકાર

ક્રિયામાત્રમાં ને સિદ્ધિમાત્રમાં ઇશ્વરને
અને અન્યને યશ આપે, તે અલંકાર.

પોતે યશ લે તે અહંકાર.
કાયાને દીપાવે તે અલંકાર નહીં;
પરંતુ કાર્યને દીપાવે તે અલંકાર.

અલંકારથી અહંકાર ન આવે, તે માટે જાગ્રત રહો.

અનામ

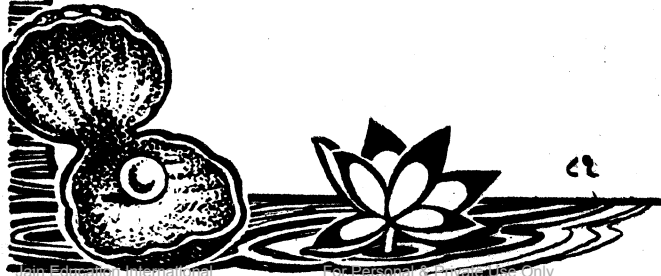
અનેકનાં કરે કામ, પણ ન આપે નામ,
 તે અનામ. ભગવાન અનામ છે.
 એક, અનીહ, અરૂપ, અનામ,
 અજ, અવિનાશી, સત્-ચિત્-આનંદ,
 વ્યાપક, વિશ્વરૂપ-એ છે ભગવાન.
 કોઈનો આધાર ન લે, સૌનો આધાર બને-એ એક.
 આશા ન કરે પણ આશાઓને પૂરે તે અનાહ.
 હે પણ હેભાય નહી તે અરૂપ
 હામ હે પણ નામ અને નામના ન લે તે અનામ.
 જિતેન્દ્રિય તે અજ, અખંડ સેવા આપે તે
 અવિનાશી
 સાદો, સાચો અને શાશ્વત; તે સત્
 સાવધ અને ચેતન; તે ચિત્
 અકલાકાંક્ષી-આનંદ
 પ્રત્યેકના કાર્ય માટે જે છે-વ્યાપક.
 પ્રત્યેકના કાર્યમાં જેની છે હાજરી-વિશ્વરૂપ

વશ થઈએ

ભગવાનને કદાચ વશ ન કરી શકીએ,
પણ ભગવાનને વશ તો થઈ શકીએ.

પરસેવામાં પ્રભુ

પરસેવામાં પરમાત્માનું પ્રતિબિંબ છે.
પરસેવો એટલે પર-સેવા.
પરસેવો એટલે પરિશ્રમની લક્ષ્મી.
પરસેવો પાડો એટલે પારકાની સેવા કરો.
પરસેવો હશે ત્યાં પરમાત્મા વસે.
સેવા કરવામાં સહુથી આગળ,
મેવા લેવામાં સહુથી પાછળ
તે સાચો સેવક, સાચો સંત.

આજીજી

જ્યારે જ્યારે બગડે તમારી બાજી,
ત્યારે ત્યારે કરો પ્રભુની આજીજી,
તે થશે ત્યારે રાજી,
સુધરી જશે તમારી બગડેલી બાજી.
કોઈને નહીં કરવી આજીજી
જીવનવેલી કાયમ રહેશે તાજી.

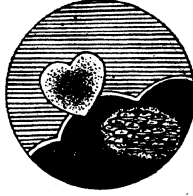

હિતભૂક-હુતભૂક

હિતભૂકને, મિતભૂકને ને હુતભૂકને
વૈદને ત્યાં જવું પડતું નથી!

હિતભૂક-યોગ્ય ખોરાક લેનાર
મિતભૂક-થોડું ખાનાર
હુતભૂક-અર્પણ કરીને જમનાર

ઉત્સવ

હર ગયેલા દિલને નિકટ આણે એ ઉત્સવ.
જેમાં કોઈને ઓછું ન આવે ને પરસ્પર
મમત્વ વધે તે મહોત્સવ.
મન, તન, ધન વાપરવાની મોસમ તે ઉત્સવ.
આનંદ વહેંચવાનો અવસર તે ઉત્સવ.
અદાવત વિસરવાનો સુઅવસર તે મહોત્સવ.

મન ને તનનો થાક

મનના થાક કરતાં તનનો થાક સારો.
મનનો થાક લાગવા ન દો.
નિષ્ક્રિયતા એ વિસામો નથી.
સક્રિયતામાં-પ્રીતિસરોવરમાં ડૂબકી મારતા
રહેવું તે વિસામો છે.

ટકોર ને ટકટક

સજ્જન પુરુષ કરે તે ટકોર
 બીજા કરે તે ટકટક!
 ટકોર બનાવે ચકોર.
 તેજસ્વીને ટકોર બસ છે.
 ટકોર ટૂંકી હોય છે, અને તે તક જોઈને
 કરાય છે!
 કોક કોક વખત કરાય તે ટકોર
 રોજ રોજ કરાય તે ટકટક!

કંઠી

કંઠી !

કાન અને હાથ વચ્ચે રહે માટે કંઠી !

જ્ઞાન અને કર્મ બેને ભેગાં કરે એ કંઠી !

જ્ઞાનને કર્મમાં લાવવાનું ભાન કરાવે તે
કંઠી !

૮૮

ખૂટે છે ક્યારે ?

ખૂટે છે ક્યારે ?

ખાઈ જવાની દાનતથી કદી ન ખૂટે,
પણ લઈ જવાની દાનતથી ખૂટે છે.

પંડ ભરવો ખરાબર છે.

પંડ પર પોટલાં ખાંધવાં પાપ છે.

સ્નાન અને પાન પછી પણ માનવીને
લોટો ભરી જવાની ટેવ છે.

પંખીને પીતાં ને ખાતાં આવડ્યું !

એને તૂટો ન પડ્યો !

માણસને ખાતાં-પીતાં ન આવડ્યું.

એને તાણની તાણ રહી !

અંગત મતભેદ

વ્યક્તિ મોટી નથી,
સમષ્ટિ મહાન છે.

વિશ્વહિત સધાતું હોય તો અંગત મત-
ભેદ ભૂલી જવા ઘટે.

અંગત મતભેદને ન ભૂલે-તે ભગવાનનો
પૂજારી કે આમપ્રજ્ઞનો સેવક થવાને યોગ્ય
નથી.

ઉપવાસ ને ઉપહાસ

સંતો અન્યને હુઃખી જોઈ,
ઉપવાસ કરે, ઉપહાસ નહિ !

માનવ જ્યારે માનવતા પ્રસારે છે, ત્યારે
રામ તેનું રૂપ લઈ તેનું કામ કરે છે.

ભક્તિ ને વિભક્તિ

વિભક્ત થવું હોય તો—

બુદ્ધિનો આશ્રય લો !

ભક્ત થવું હોય તો

શ્રદ્ધાનો આશ્રય લો !

બુદ્ધિના અવલંબને જગતમાંથી વિશ્વાસ
ગયો; માનવ-માનવ વચ્ચેથી મૈત્રી ગઈ.
માનવ વિભક્ત થયો.

માનવનું જગત વિભક્ત થયું !

અવિભક્ત થવું હોય તો ભક્ત થાઓ.

રાગ નહિ-અનુરાગ

સંતોના ચરણમાં રાગ ન કરો,
સંતોનાં વચનમાં અનુરાગ ધરો.

સંતોનાં વદન કે બદન પ્રેમ કરવા જેવી
ચીજો નથી: પણ તેમનાં વચન પ્રેમ કર-
વાનો પ્રદેશ છે.

ગણુપતિ

નિંદા કરનાર કરતાં,
નિંદા સાંભળનાર પાપી છે !
સાંભળીને ધીજાને સંભળાવનાર એનાથી
વધુ પાપી છે !

નિંદા જો સાંભળે નહિ કોઈ !
નિંદા તો કરશે નહિ કોઈ !
વાત સાંભળતી વખતે ગણુપતિ જેવું
પેટ રાખો. પેટમાં નાખેલી વાત બહાર ન
નીકળી જાય, માટે મોં પર ગણુપતિની જેમ
સૂંઢ રાખો.

આ સાચો ગણુપતિ.
ગણુપતિ એટલે આગેવાન.
રાષ્ટ્રપતિ કુલપતિ ધનપતિ ગૃહ
નગરપતિ સભાપતિ કે વિશ્વપતિ.

સરસ્વતી

વિદ્યાર્થી સરસ્વતીને તીરે વસે,
સરસ્વતી એટલે વિદ્યા-શ્રેણી.

યુવાન યમુનાને કિનારે બેસે,
યમુના એટલે લોકસેવા-શ્રેણી.

ભુઝર્ગ ગંગાને કિનારે વસે,
ગંગા એટલે બ્રહ્મવિદ્યા વિવેક શ્રેણી.

સાક્ષાત્કારનું સાધન

સ્વરૂપ સાક્ષાત્કારનું સાધન—શબ્દ, પત્ર
લખાણ.

આત્મીયનો પત્ર પ્રથમ અશ્રુ વાંચે, પછી
હૃદય વાંચે, અન્તે આંખ વાંચે.

હૃદયમાં સ્નેહ ભર્યો હોય તોજ પત્રમાં
ઉભરાય ને! ભરેલો ઠલવાય.

કુંડ'બ

બાપની આંખમાં ન સમાય તે દીકરો નહિ!
વડીલની આંખમાં ન સમાય તે અનુજ નહિ.
પતિની આંખમાં ન સમાય તે પત્ની નહિ.
ગુરુની આંખમાં ન સમાય તે શિષ્ય નહિ.
પ્રજાની આંખમાં ન સમાય તે નેતા નહિ.

મા

જગત આજે માવિહોણું થયું છે !
આજે ત્યાગ, સમતા ને મમતા ગયાં છે.
ત્યાગ, સમતા ને મમતાનો સરવાળો એટલે
મા !

મા દીકરાના મુખમાં જે ભાવથી મૂકે
છે, તે ભાવથી તું જગજગનોના મુખમાં
મૂકજે ! જગતને આપજે !

આખ્યા પછી આંખી મીંચી દેજે !

ખાનારને ખાવાની ગરજ ન હોય, પણ જે
ખવડાવનારને ખવડાવવાની ગરજ હોય તે મા !

કામને જીતવાની કળા

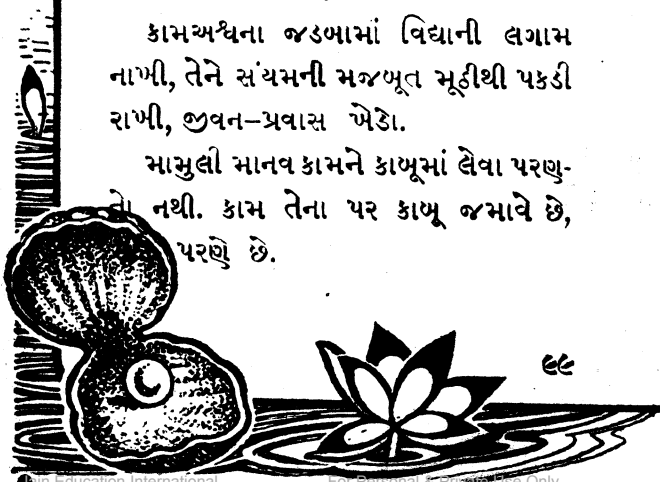
લગ્ન એ છે કામને જીતવાની કળા અને કક્ષા
કામના અશ્વ પર સવાર થાઓ !

કામને તમારા પર સવાર ન થવા દો !
તો જ વર-ઘોડો !

જો કામના થશો ચાર,
તો થશો ખીમાર !

કામઅશ્વના જડખામાં વિદ્યાની લગામ
નાખી, તેને સંયમની મજબૂત મૂઠીથી પકડી
રાખી, જીવન-પ્રવાસ જેડો.

મામુલી માનવ કામને કાબૂમાં લેવા પરણ-
નો નથી. કામ તેના પર કાબૂ જમાવે છે,
પરણે છે.

લાયકાતની દીક્ષા

લગ્ન એટલે લાયકાતની દીક્ષા.

લગ્ન એટલે લાવણ્યની રક્ષા.

લગ્ન માટે વર ઘોડે ચડે છે !

ઘોડાના ચારપગ એટલે ચાર પુરુષાર્થ

ધર્મ, અર્થ, કામ ને મોક્ષ !

ઘોડાને બે પેંગડાં છે

ક્ષમતા ને સમતા.

ઘોડાને લગામ છે; સંયમની !

ઘોડા પર જીન છે; આશ્રમનું.

ઘોડો એક પગ ઉપાડે છે; એટલે બ્રહ્મચર્યાશ્રમ

વટાવી એ બીજા આશ્રમમાં પ્રવેશ કરે.

જવનપીઠ

લગ્ન એક દીક્ષા છે !
 વિદ્યાપીઠમાંથી જે શીખી લાવ્યા છે,
 જવનપીઠમાં હવે તેને આચરણમાં મૂકે !

સમર્પણની વિદ્યાપીઠ

લગ્ન સમર્પણની વિદ્યાપીઠ છે.
કન્યાનો પિતા તેનો કુલપતિ છે.
કન્યા-દાન તેની સક્રિય શિક્ષા છે.

પ્રેમ એ સમર્પણ છે.

જ્યાં અર્પણ કરે ત્યાંથી કંઈ ન લે !
દીકરી દેનાર લેનાર પાસેથી કંઈ ન લે.

પ્રેમમાં બદલો હોઈ ન શકે.

પ્રેમમાં પ્રતારણા ન હોઈ શકે.

પ્રિયજનના દર્શનથી દેહનો થાક ઊતરે છે :

કુશળ પ્રશ્નથી હૃદયનો થાક ઊતરે છે !

પાણીથી તૃષ્ણા છીપે છે. પ્રેમથી તૃષ્ણા છીપે છે.

સોહશે ક્યારે ?

સૌંદર્ય સોહશે ક્યારે ?

સદાચાર હશે ત્યારે.

તપ શોભશે ક્યારે ?

ક્રોધ જશે ત્યારે.

શક્તિ શ્રેષ્ઠ ઠરશે ક્યારે,

ખીજને સહાયક થશે ત્યારે.

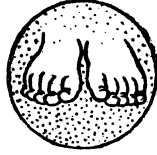
સંપત્તિ શોભશે ક્યારે,

દાનમાં દેવાશે ત્યારે.

વિદ્યા શોભશે ક્યારે,

વિવેક હશે ત્યારે.

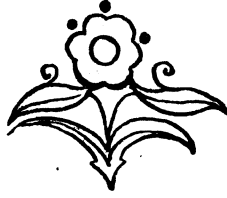

વસ્તુ ને વૃત્તિ

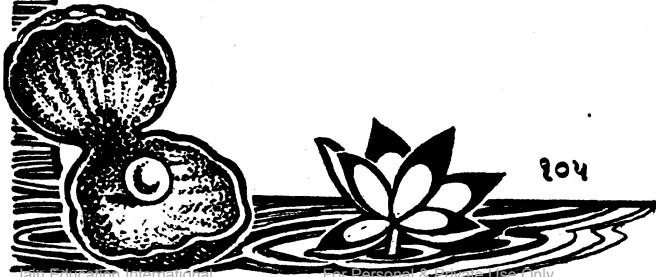
લોખંડની સગડી નથી દઝાડતી
અંદર રહેલ અગ્નિ દઝાડે છે.
હીકરો દુઃખ રૂપ નથી,
વસ્તુ વેદનાનું મૂળ નથી,
એમાં રહેલી આસક્તિમાં જ વેદનાને દુઃખ છે.
વૃત્તિમાં દુઃખ છે, વસ્તુમાં નથી
મમત્વ દુઃખ આપે છે.
સમત્વ સુખ આપે છે.

થાપણ ને સાપણ

થાપણ પર બેસે તે સાપણ !
સાપણ થાપણ પર બેસી રહે.
ન ભોગે, ન ભોગવવા દે
વિનાશ એનો અંત છે.
સાપણને બે જીલ હોય છે,
અન્યનું ચેનકેન પ્રકારે લૂંટવું;
પોતાનાનો સર્વ રીતે સંગ્રહ કરવો.

સાચો પ્રેમ

સાચો પ્રેમ વિયોગમાં પણ વિકાસ અને
ચોષણ પામે છે.

આંખો એ અંતઃકરણનો કિનારો છે.

અંતરનો-હૃદયનો ફરિયો ભરાય છે, ત્યારે
આંખનો કિનારો છલકાય છે.

સ્નેહીને શોકની વેળાએ રડવાની છૂટ છે.
બેલાન થવાની-સ્વરૂપ બૂલવાની છૂટ નથી.

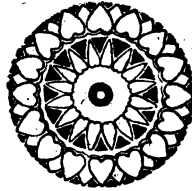
રસપુષ્ટિ વિયોગમાં જ થાય છે !

સંયોગમાં દોષપુષ્ટિ થાય છે.

પ્રીતની વિશુદ્ધિ ક્યારે પરખાય ?

સતી સીતા જેવો પ્રસંગ પડે ત્યારે.

દોષ કોનો ?

પ્રિયજનનો દોષ
તે

પોતાનો જ દોષ.

દેહ પર ગુમડું થાય, ગુમડું પાકે,
અંદરથી પડ ને પાસ બહાર આવે,
ડિલ આખું દુર્ગંધ આપે
આમાં બીજનો કે બહારના પદાર્થનો
દોષ નથી.

દોષ છે મારો ને મારા દેહનો.

પચાસ વર્ષની વયે

પચાસ વર્ષની વય પછી—
શ્રમિત માનવ ધરનું કામ ન કરે,
સેવાનું કામ કદી ન છોડે.
સેવા મંગલદાર છે.
એ દ્વાર વાટે જ સ્વર્ગનો દરવાજો ખુલશે.
રામના કામ માટે દેહ છે !
સોનાની લંકા માટે શ્રમ કરવો રાવણનું કામ છે
રામનો સેવક હનુમાન છે.
એ લોભરૂપી લંકાને બાળે છે,
ત્યારે સેવારૂપી સીતાને બાળે છે.
ત્યારે રામનું કામ થાય છે.

કુંદનની કસોટી

કાં તો કુંદન થવું નહિ,
અને કુંદન થવું તો—
અગ્નિમાં બળવાની, એરણે ટિપાવાની,
કસોટીએ ઘસાવાની, અને જતરડે તણાવાની
તૈયારી રાખવી !

સત્ત્વ, શીલ, ગુણ ને કર્મ
ચાર પરીક્ષા માટે હોય છે.
અનલ મલને બાળીને બાબ કરે છે.

મનનો પોપટ

હે પ્રભુ !

મારો મન-પોપટ તોફાની ન હોય તો
હાથમાં રમાડજે.

ઊડી જાય એવો હોય તો, તારા પદ-
પિંજરે પૂરજે.

જાત્રતિ

જાત્રતિને જાણે છે સૌ કોઈ,
માણે છે કોઈક વિરલા જન !

માનવ પોતાને જગાડનારને જ ઉંઘાડવા
માગે છે.

ઘડિયાળની ઘંટડી માણસને જગાડે છે !
માણસ ચાંપ દાળી તેને બંધ કરે છે.

માણસ જાત્રત છે પોતાને જગાડવા
આવે તેને ઉંઘાડવામાં.

જિંઘ મૃત્યુ છે.

જાગવું જીવન છે.

આચરણ એજ—

ઉત્તમ પુરુષોનો ઉત્તર છે.

કવિની કલમમાં

વિધાતા કરતાં કવિ વિશેષ છે.
કૌશલ્યાની કૃષ્ણમાં રામ છે,
કવિની કલમમાં રામ છે.

[સમાપ્ત]

૧૧૨

શ્રી જીવન-મણિ સદ્વાચનમાળા ટ્રસ્ટ

અમદાવાદ

રસભર નીતિપ્રેરક વાચન આપવાની મનોભાવના સાથે જન્મેલા આ ટ્રસ્ટની શરૂઆત સં. ૨૦૧૩થી થઈ છે. પાંચ વર્ષની સફળતા જોતાં, લેખકોની શુભેચ્છા નીરખતાં અને વાચકોની અપાર મમતા જોતાં, એ સફળતાનો યત્કિંચિત્ આનંદ અનુભવે છે.

પાંચ વર્ષના લવાજમના માત્ર રૂપિયા પચાસમાં ધરમાં એક નાતું સરખું પુસ્તકાલય ખડું થઈ જાય છે: ને આ નાના પુસ્તકાલયને વસાવી ઘણાં ઘરોમાં માથાપ ને પુત્ર-પુત્રી વગેરે આખું કુટુંબ એક સાથે બેસીને વાંચતું ને રસલહાણ લેતું અમે જોયું છે: એ વખતે અમારો ધરદીવડા જેવો આ પુરુષાર્થ સફળ લાગ્યો છે.

કેટલાક પુસ્તકોની બીજી અને ત્રીજી આવૃત્તિ થઈ ગઈ છે. પુસ્તકો જેમ જેમ પૂરાં થતાં જાય છે તેમ તેમ નવી આવૃત્તિઓ છાપવાની વ્યવસ્થા રાખેલી છે.

નવા આહક થનારની ઇચ્છા શરૂઆત (સં. ૨૦૧૩)થી આહક તરીકે નામ નોંધાવવાની હશે તો તે પ્રમાણે ૨૦૧૩ થી દરેક વર્ષનાં પુસ્તકો મળી શકશે.

આપનું લવાજમ મોકલી આપશો અને સાથે આ નીતિધર્મની પરખનાં પાન બીજાને પણ આહક બનાવીને કરશો-કરાવશો.

લાલભાઈ મ. શાહ

વ્યવસ્થાપક

૩. સત્ય, નીતિ કે સંસ્કારના પ્રચાર અથે બોધદાયક પુસ્તકો પ્રગટ કરવાં, વેચવાં, વહેંચવાં.

૪. શારીરિક, માનસિક, નૈતિક તાંદુરસ્તી વધે તેવું સાહિત્ય, પુસ્તકો, પુસ્તકાલયો, ભાષણો દ્વારા જનસમુદાયમાં ફેલાવવું.

આ ઉદ્દેશથી આ ટ્રસ્ટ સ્થાપન થયું અને એનું કાર્ય પણ શરૂ થયું. આશાઓમાં-આકાંક્ષાઓમાં બળ હોય છે; તો સિદ્ધિ પણ થાય છે. આજે પાંચ વર્ષ પૂરાં કરી, વિશાળ વાચક વર્ગ અને બહોળા સહૃદય આહક વર્ગ સાથે આ ટ્રસ્ટ નવી તમન્નાઓ સાથે આગળ ડગ ભરી રહ્યું છે.

આ લખાણનો ઉદ્દેશ સ્વકીર્તિ રજવાનો નથી, પણ કોઈ સેવાભાવી સંજ્ઞન આ વાંચે, અંતરમાં ઊર્મિ જાગે, ને કંઈક નાનું-મોટું જ્ઞાનપરચ બિભી કરવાની પ્રેરણા મળે એટલો જ હેતુ છે. આપણામાં રાજ તરફ, સરકાર તરફ મોં તાકીને જોઈ રહેવાની જે વૃત્તિ જાગી છે; એણે વ્યક્તિગત પ્રયત્નોને પંગુ બનાવી નાખ્યા છે.

વીજળીના દીવાએ જેમ ઘરમાંથી કોડિયાં ને ફાનસોને હદપાર કર્યાં છે; ને આપણે માર્ફલો પરની વીજળિક કોડી-ઓના આશ્રિત બન્યા છીએ. એ પ્રકાશ આપે તો પ્રકાશ ઝીલવો, એ આપે એ પ્રકાશ સાચો-એવી પરાશ્રિત અને પંગુ મનોદશા સામે આ ઘરદીવડા જેવો પ્રયત્ન કંઈક કહી જાય છે. આ બધાનો ફલિતાર્થ આટલો જ છે.

જયભિખુ

ચંદ્રનગર, સરખેજ રોડ

અમદાવાદ-૭

નીતિબોધની પવિત્ર ગંગા જેવાં
શ્રી જીવન-મણિ સદ્વાચનમાળા ટ્રસ્ટનાં
પુસ્તકો

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૦-૦૦ (પૌ. જીદું)

૧૬૦ વર્ષ : વિ. સં. ૨૦૧૩

નંબર	પુસ્તકનું નામ	લેખકનું નામ	કિંમત
x૧	ભગવાન મહાવીર	શ્રી. જ્યલિખખુ	૩-૦૦
*૨	સદ્વાચનમાળા શ્રેણી ૧લી	"	૨-૫૦
-૩	સુવર્ણકંકણ	શ્રી. રતિલાલ દેસાઈ	૧-૦૦
x૪	સૌરભ	મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી	૨-૦૦
*૫	સતની બાંધી પૃથવી	શ્રી જ્યલિખખુ	૨-૦૦
-૬	સદ્વાચનમાળા શ્રેણી ૨ જી	"	૨-૫૦
x૭	અક્ષય તૃતીયા	"	૦-૪૫
			<hr/> ૧૩-૪૫

૨જી વર્ષ : વિ. સં. ૨૦૧૪

૧	ભગવાન ઋષભદેવ	શ્રી. જ્યલિખખુ	૩-૫૦
૨	વીરડાનાં પાણી	શ્રી. ઉપા જોષી	૨-૦૦
x૩	ભવનું ભાતું	મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી	૧-૨૫
૪	સદ્વાચનમાળા શ્રેણી ૩ જી	શ્રી. જ્યલિખખુ	૨-૫૦
-૫	પાપ અને પુણ્ય	શ્રી. જ્યલિખખુ અને સત્યમ	૨-૦૦
૬	પ્રેમપંથ પાવકની જવાબા	"	૧-૫૦
૭	દહીંની વાટકી	"	૦-૪૫
			<hr/> ૧૩-૨૦

૩જી વર્ષ : વિ. સં. ૨૦૧૫

નંબર	પુસ્તકનું નામ	લેખકનું નામ	કિંમત
*૧	પ્રેમનું મંદિર	શ્રી. જયલિખ્ખુ	૩-૫૦
-૨	જગતશાહ	શ્રી. ગુણવંતરાય આચાર્ય	૩-૦૦
x૩	હવે તો જાગો	મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી	૨-૦૦
૪	શ્રી નેમ-રાજુલ	શ્રી. જયાબહેન ઠાકોર	૨-૫૦
૫	આંખે આંખો મોર	શ્રી. જયલિખ્ખુ	૧-૫૦
૬	રાગ અને વિરાગ	શ્રી. રતિલાલ દેસાઈ	૧-૨૫
*૭	ખિન્દુમાં સિન્ધુ	મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી	૦-૬૫

૧૪-૪૦

૪થું વર્ષ : વિ. સં. ૨૦૧૬

૧	સંસારસેતુ	શ્રી. જયલિખ્ખુ	૩-૫૦
૨	સદ્વાચનમાળા શ્રેણી ૪થી	,,	૩-૦૦
૩	માતૃદેવો ભવ	શ્રી. સુશીલ	૧-૫૦
૪	ત્યાગની વેલી	શ્રી. સુ. વ. શાહ	૧-૫૦
૫	મંત્રીધર વિમલ	શ્રી. જયલિખ્ખુ	૧-૫૦
૬	સૂલી પર સેજ હમારી	શ્રી. જયલિખ્ખુ	૧-૫૦
૭	ચપટી ખોર	શ્રી. જયલિખ્ખુ	૦-૭૫

૧૩-૨૫

—	આ પુસ્તકની	ખીજ આવૃત્તિ છપાય છે.
*	,,	ખીજ આવૃત્તિ છપાઈ ગઈ છે.
x	,,	ત્રીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગઈ છે.
+	,,	ચોથી આવૃત્તિ છપાય છે.

●

પ મું વર્ષ : વિ. સં. ૨૦૧૭

૧. શત્રુ કે અજાતશત્રુ ભા-૧ શ્રી જ્યલિખખુ ૩-૫૦
  ૨. „ ભા-૨ , ૩-૫૦
  ૩. નકલકં મોતી શ્રી કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રી ૨-૦૦
  ૪. ધર્મરત્નનાં અજવાળાં મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી ૩-૫૦
  ૫. પાલી પરવાળાં શ્રી. જ્યલિખખુ ૧-૫૦
  ૬. કલ્યાણમૂર્તિ પં. રતિલાલ દેશાઈ ૧-૦૦
  ૭. પ્રેરણાની પરખ મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી ૦-૫૦
- ૧૫-૫૦

પ્રકીર્ણ

ઉગમતે-પ્રભાતે	શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર	૦-૭૫
*રાજ શ્રીપાળ	શ્રી. જ્યલિખખુ	૦-૬૦
*જીવનમાં ધર્મ	મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી	૦-૨૫
+શ્રી સ્નાત્રપૂજા (ચોથી આવૃત્તિ)		૦-૫૫
રાજપ્રશ્ન (શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર 'ના મૂળ વચનોના પ્રશ્નોત્તરરૂપે ગોઠવેલો સંગ્રહ)		૫-૨૫

સોનેરી સુવાક્યો

રાજ વાંચવા યોગ્ય, જીવનને સંસ્કારિતા ને ધર્મ-
પ્રેમથી ભરતાં સુંદર હિતોપદેશવાળાં લખાણો. સફેદ
લાકડાની ક્રેમમાં મઢેલાં. ચૌદ પ્રકારનાં જુદાં જુદાં વચનોઃ
પ્રત્યેકની કિં. રૂ. ૧-૫૦ છુટા કાર્ડના ૦-૧૨ ન. પૈસા

સંસ્કારી ઘરનો શાણુગાર

સુંદર દર્શન યોગ્ય ફોટાઓ

૧. ભ. ઋષભદેવ, ૨. ભ. પાર્શ્વનાથ ૩. ભ. મહાવીર,
સફેદ લાકડાની ફ્રેમમાં મઢેલા તૈયાર.
પ્રત્યેકની કિં. રૂ. ૧-૨૫ છુટા કાર્ડના ૦-૧૨ ન. પૈસા

સિદ્ધાચળ સહિત ૧૯ તીર્થોના

સુંદર ફોટો

સફેદ લાકડાની ફ્રેમમાં મઢેલા કિં. ૧-૫૦
છુટક નકલના ૦-૨૦ ન. પૈસા

જૈન સાહિત્યમાં આજ સુધીમાં અજોડ પ્રકાશન
અપૂર્વ ત્રિરંગી, દ્વિરંગી ચિત્રો સાથે નવી આવૃત્તિ
પંડિત શ્રીવીરવિજયજીકૃત

શ્રી સનાત્રપુજ

આખી પુસ્તિકા કાઢિન ૩૨ પેજ ૮૪ પાનામાં છે. પાંચ
ભગવાનનાં, તથા સિદ્ધચક્રનાં ત્રિરંગી ચિત્રો, જન્મભક્ષિષેકનાં
ને સ્વપ્નોનાં દ્વિરંગી ચિત્રો ઉપરાંત શ્રી સ્થાપનાજી તથા
પચ્ચખાણો તેમજ તેના સમયનો કોઠો આપવામાં આવ્યો છે.

કિંમત : ૦-૫૫ ન. પૈસા

લહાણી-પ્રભાવના માટે અત્યુત્તમ છે.

લખો : શ્રી જીવન-મણિ સદ્વાચનમાળા દ્રશ્ય
દિલ્હી દરવાજા બહાર, હડીભાઈના દેરા સામે, અમદાવાદ.

શ્રી કૈલાસવાળા સૂરિ જ્ઞાન મંદિર
શ્રી મહાશ્વર જોન આરાધના મેન્ડ, જામ

